

Ewa Grin-Piszczek, *Fenczak August Stanisław (1943–2014) historyk, archiwista* [w:] *Słownik biograficzny archiwistów polskich*, t. 3: 1835–2015, Warszawa 2017 s. 73-75

Fenczak August Stanisław (1943–2014) historyk, archiwista. Ur. 28 V w Przemyślu, syn Jana i Walerii z d. Wojdyłak. Ukończył szkołę podst. oraz średnią w Przemyślu. Po zdaniu egzaminu dojrzałości w Techn. Łączności w 1962 rozpoczął studia filoz. w Inst. Teolog. w Przemyślu. W 1964 przerwał studia ze względu na stan zdrowia, jednakże po rocznej przerwie podjął studia hist. na KUL. W 1971 obronił pracę magisterską „Stosunki między obrządkami Kościoła katolickiego na Rusi Czerwonej w połowie XVIII w. Zmiany obrządku w unickiej diecezji lwowskiej”, napisaną pod kierunkiem prof. Jerzego Kłoczowskiego. W 1976 ukończył studium podyplomowe archiwistyki w Inst. Historii i Archiwistyki UMK, a w 1977 kurs paleografii łac. i staropol. organizowany przez NDAP. W 1976 został słuchaczem sem. doktorskiego w Inst. Historii PAN, pracując nad rozprawą „Stosunki wyznaniowe Przemyśla w okresie autonomii galicyjskiej” pod kierunkiem doc. dr hab. Hanny Jędruszczak. W 1979 uczestniczył w Sem. Paleografii i Dyplomatyki Słowiańskiej w Sofii, podczas którego wygłosił referat naukowy „Zabytki pisma cyrylicznego w dawnych i współczesnych zbiorach południowo-wschodniej Polski” (opublikowany: *Paléographie et diplomatique slaves. Rapports et communications du séminaire de paléographie et diplomatique slaves*, Sofia 1980, s. 43–55).

Pracę zawodową rozpoczął 15 IX 1972 w WAP w Rzeszowie, w 1974 przeszedł do pracy w Oddz. Terenowym w Przemyślu. W 1976 objął stanowisko

kierownika Oddz. I (materiałów archiwalnych powstałych do zakończenia działań wojennych w 1944–45) WAP w Przemyślu. W styczniu 1977 został przew. Kom. Oceny Mat. Arch., od czerwca t.r. objął stanowisko starszego asystenta naukowo-badawczego. Po reorganizacji struktury archiwum w 1980, został kierownikiem Oddz. I Opracowania Zasobu. W AP w Przemyślu pracował do 1986.

Podczas pracy zawodowej w archiwum przemyskim zajmował się głównie opracowaniem materiałów archiwalnych oraz inwentaryzacją akt. Uczestniczył w pracach inwentaryzacyjnych takich zespołów, jak: Akta m. Przemyśla (część akt z XVIII–XX w.), Akta m. Leżajska (dyplomy pergaminowe), C.K. Starostwo w Jarosławiu, Arch. Geodezyjne, prezydium PRN w Lubaczowie i Jarosławiu. Zinwentaryzował znaczną część dokumentów papierowych i pergaminowych oraz spuścizn prywatnych z zasobu archiwum przemyskiego. Do najważniejszych opracowanych zespołów archiwalnych należą m.in.: Tow. Przyjaciół Nauk w Przemyślu, Teki Leopolda Hausera, Cech Sietniczo-Kupiecki w Radymnie, Greckokatolicki Urząd Dekanalny Biecki, Greckokatolicki Urząd Dekanalny Olchowiecki, Akta adwokata dr. Joachima Schaffela pełnomocnika Zarządów Dóbr Sapienhów w Krasieczynie i Żurawicy oraz Zajączkowskich w Bolestraszcach, Akta rodziny Borowskich z Borowej k. Mielca oraz rodzin spokrewnionych (Mrowińskich, Kuczkowskich, Wiktorów i Romerów), Akta adwokata Czerlunczakiewicza z Przemyśla, Państw. Zarząd Wodny w Przemyślu, Rejon Dróg Wodnych w Przemyślu. W początkowym okresie pracy w archiwum zajmował się ponadto nadzorem nad archiwami zakładowymi. W czasie pracy w ar-

chiwach angażował się w działalność popularyzatorską, prezentując referaty na sympozjach i konferencjach archiwalnych. Na uwagę zasługują m.in. wystąpienia: „Zasób archiwów województwa przemyskiego jako baza badań regionalnych” (referat wygłoszony podczas sesji „Archiwa ośrodkami badań regionalnych”, październik 1976), „Stosunki demograficzne w regionie przemyskim w latach II Rzeczypospolitej” („Region przemyski w latach II Rzeczypospolitej”, listopad 1978), „Współczesna rola archiwów zakładowych” („WAP w Przemyśle w służbie nauki i społeczeństwa”, grudzień 1979), „Specyfika źródeł do dziejów kultury Przemyśla” („Kultura Przemyśla na przestrzeni dziejów”, wrzesień 1981), „Działalność naukowa archiwów południowo-wschodniej Polski” („Archiwa południowo-wschodniej Polski w 40-lecie PRL”, czerwiec 1984).

Z dorobku naukowego wymienić należy m.in.: *Stan i potrzeby archiwów zakładowych na terenie województwa rzeszowskiego* („Prace Human.”, 1975, nr 7, s. 23–24), *Wojewódzkie Archiwum Państwowe w Przemyśle* (Przemyśl 1979), *Źródła do dziejów regionu przemyskiego w latach 1944–1949* (oprac. wraz z E. Forbot, Przemyśl 1979), *Realny i idealny zasób WAP w Przemyśle* („Rocz. Hist.-Arch.”, t. 1, 1979, s. 49–78), *Archiwum Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Przemyśle (1911–1951)*, tamże, t. 2, 1985, s. 89–129), *Dzieje archiwów i zbiorów rękopisów archiwalnych w Polsce południowo-wschodniej. Stan badań, postulaty badawcze* (tamże, t. 2, 1986, s. 81–100), *Julian Antoni Łukaszewicz, jego działalność archiwalna (ze szczególnym uwzględnieniem pracy w archiwum Sapiehów w Krasicy)* (tamże, t. 4, 1987, s. 109–125). Jego zainteresowania ba-

dawcze obejmowały także historię Przemyśla, a zwłaszcza jego dzieje wczesnośredniowieczne i nowożytnie. Do ważniejszych prac, poświęconych tej problematyce, należą: *Z badań nad początkami samorządu miejskiego w Przemyślu i jego kancelarii (do 1389 r.)* („Rocz. Hist.-Arch.”, t. 5, 1988, s. 23–44), *Wokół początków bizantyńsko-słowiańskiego biskupstwa w Przemyślu. Kwestia istnienia organizacji diecezjalnej w Księstwie Przemyskim (koniec XI i pierwsza połowa XII wieku)*, [w:] *Polska-Ukraina. 1000 lat sąsiedztwa*, pod. red. S. Stępnia, t. 3 (Przemyśl 1996, s. 21–38), *Lwów i Przemyśl. Z rozważań nad fazami rozwojowymi procesów wprowadzania prawa niemieckiego w ośrodkach miejskich Rusi Halicko-Włodzimierskiej w XIII i XIV wieku* („Rocz. Przemyski”, t. 33, 1997, z. 2, s. 57–66), *„Ecclesia Premisliensis maior”, czyli o architekturze i niektórych elementach wewnętrznego wyposażenia kościoła św. Mikołaja w Przemyślu w świetle źródeł pisanych z XIV i XV wieku* („Kresy Połud.-Wsch.”, 2003, z. 1, s. 9–18), *W obliczu zmian geopolitycznych i ustrojowych (1340–1389)*, [w:] *Dzieje Przemyśla t. 2 (1340–1772)*, cz. 1 *U schyłku średniowiecza* (Przemyśl 2003), *Śliwnica. Szkice z dziejów wsi i parafii* (Krasieczyn 2006), *Skąd i kiedy przybył do Przemyśla herbowy niedźwiedź?...* („Kresy Połud.-Wsch.”, r. 7, 2010, s. 239–298). Był redaktorem reedycji pracy Leopolda Hausera z 1883 *Monografia miasta Przemyśla* (Przemyśl 1991) oraz wspomnień Kazimierza Girtlera *Przemyśl w zaraniu doby autonomicznej. Opowiadania o rzeczach widzianych z zawróceniem wzroku w przeszłość* (Przemyśl 1999). Publikował także artykuły, poświęcone archiwistyce i dziejom Przemyśla na łamach „Życia Przemyskiego”, „Lombardu”, „Naszego Przemyśla”.

W 1987 podjął pracę na stanowisku starszego asystenta w Stacji Nauk. PTH w Przemyśle, gdzie pracował do rozwiązania tej placówki w 1990. W t.r. był jednym ze współzałożycieli Połud.-Wsch. Inst. Nauk. oraz jego pracownikiem naukowym (1 IV 1991 – 31 V 2003). W l. 2002–07 prowadził zajęcia dydaktyczne w Państw. Wyższej Szkole Zawodowej w Przemyśle (obecnie Państw. Wyższa Szkoła Wschodnioeuropejska) z przedmiotów: nauki pomocnicze historii, historia archiwum, archiwów i archiwistyki, historia nowożytna Polski (do 1795), edytorstwo źródeł historycznych. W l. 2005–11 był zatrudniony na stanowisku dokumentalisty w archiwum uczelnianym, przyczyniając się walcie do jego rozwoju. Opracował normatywy archiwalne, przygotował kolejne pomieszczenia dla archiwum, przejmował dokumentację, udostępniał akta.

Zaangażował się w działalność społeczną. W czasie pracy w WAP w Rzeszowie pełnił funkcję sekretarza ZZPKiSz (od 13 IV 1973). Był czł. SAP, w 1977 został sekretarzem Oddz. SAP w Przemyśle, w l. 1980–83 był jego przew. Dziejom i działalności przemysłskiego oddz. stowarzyszenia poświęcił kilka publikacji, m.in.: Z dziejów Oddziału Wojewódzkiego Stowarzyszenia Archiwistów Polskich w Przemyśle (1965–1985) („Archiwista”, 1985, nr 1–2, s. 48–52), I Powszechny Zjazd Archiwistów Polskich (Przemyśl 27–29 VIII 1986) („Mówią Wieki”, 1987, nr 3, s. 37–38), Oddział Wojewódzki Stowarzyszenia Archiwistów Polskich (1965–1985) („Rocz. Hist.-Arch.”, 1987, s. 71–83). Tematykę tę podejmował także na łamach prasy lokalnej. Należał do PTH, zasiadając we władzach Oddz. w Przemyśle: w l. 1976–78, 1982–75 był skarbnikiem Zarządu, w l. 1978–82, 1988–90 –

sekretarzem. Od 1976 był czł. TPN w Przemyślu. W l. 1983–88 należał do Stow. Autorów Pol. W 1988 prezydent Przemyśla powołał go na czł. Miejskiego Komitetu Ochrony Pomników Walk i Męczeństwa.

Otrzymał odznakę „Za Zasługi dla Archiwistyki” (1979) oraz Doroczną Nagrodą Miasta Przemyśla (3 V 2013).

23 II 1980 zawarł związek małżeński z Krystyną Zych, z którą miał córkę Grację (ur. 1980).

Zmarł 16 XII 2014 w Przemyślu, gdzie został pochowany 19 XII t.r. na cmentarzu Zasanie.

August Stanisław Fenczak – laureat Nagrody Miasta Przemyśla – fragment laudacji dr. Janusza Polaczka wygłoszonej w czasie uroczystego wręczenia Nagrody (zamek w Przemyślu, 3 maja 2013), „Przemyski Przegl. Kult.”, 2013, nr 1–2, s. 84–85, Konieczny Z., Dzieje Archiwum przemyskiego i jego zasobu, Przemyśl 1989, Kronika Wojewódzkiego Archiwum Państwowego w Przemyślu z lat 1976–1983, „Rocz. Hist.-Arch.”, t. 3, 1986, s. 149–156, Kubrak Z., Służba społeczna historyków. Polskie Towarzystwo Historyczne Oddział w Przemyślu 1928–2003, Przemyśl 2006, Lewkowicz H., August Fenczak, w: Ukrainaoznawstwo na polsko-ukraińskim pograniczu etnicznym. 10 lat Południowo-Wschodniego Instytutu Naukowego w Przemyślu, Przemyśl 2001, s. 81, Osiadacz M., Kronika archiwów południowo-wschodniej Polski za lata 1984–1985, „Rocz. Hist.-Arch.”, t. 5, 1987, s. 159–164; – Stępień S., Dzieje Przemyśla były jego pasją. August Fenczak (1943–2014), „Nasz Przemyśl”, styczeń 2015, s. 18–19, Szeliga Z., Mistrz bez uniwersyteckiej katedry, „Gaz. Przemyska”, 2015, nr 1, s. 4; – AP w Przemyślu, Teczka osobowa A. F., zesp. 56/589/0 Wojewódzkie Archiwum Państwowe w Przemyślu 1951–1999, spis Nr 2, poz. 176–177, zesp. 56/884/0 Stowarzyszenie Archiwistów Polskich Oddział Wojewódzki w Przemyślu 1964–2002, spis

Nr 1, poz. 7, 9, 10, spis Nr 4, poz. 1, 3, AP w Rzeszowie, zesp. 59/1301/0 Wojewódzkie Archiwum Państwowe w Rzeszowie 1951–1998, sygn. 143, Południowo-Wschodni Instytut Naukowy, Materiały osobiste A. F., Państwowa Wyższa Szkoła Wschodnioeuropejska w Przemyślu, Teczka osobowa A. F.